

TRANSLATING REPETITION IN DRAMATIC DIALOGUE

Ana-Cristina Chirilă Șerban, PhD Student, "Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: This article examines specific translation strategies at work in the transfer of a particular type of created oral discourse from English into Romanian. Based on micro-sequences extracted from translated versions of Tennessee Williams' plays, the paper sets out to illustrate how repetitive structures building up dramatic dialogue in source-texts can find direct correspondence or oblique equivalence in target-texts. The focus of the analysis is on „other-repetition” forms and on specific repetitive techniques operated in sequences of the source-dialogue.

Keywords: created oral discourse, conversational features of dramatic dialogue, monological repetition, diaphonic repetition, pragmatic equivalence.

Ne propunem prin prezentul articol o analiză aplicată a a strategiilor adoptate de traducătorii români ai lui Tennessee Williams ¹în diversele secvențe textuale de *reluare* a unui component al discursului. Repetiția caracterizează *discursul oral creat* ²(concretizat, în corpusul nostru, în construcțiile *dialogului dramatic*), manifestându-se în *forme involuntare* (ca marcă a ezitării sau procedeu de auto-corectură) sau, cel mai adesea, în forme *intenționate*, menite să asigure *coeziune textuală* și să realizeze *mișcări argumentative* sau *strategii conversaționale*. În piesele lui Tennessee Williams, repetiția nu funcționează exclusiv ca marcă a oralității. Funcțiile pragmatico-discursive ale acesteia, i se asociază *valori retorice* proprii stilului autorului, recunoscut ca maestru al lirismului dramatic. Ritmul și aliterația, construcțiile de tip *polisindenton*, formele paralelismului sintactic sau formele repetiției la distanță (refrenul în *crescendo* sau leitmotivul cu funcție semiotică) infuzează calități poetice unui dialog, care păstrează, în egală măsură, trăsături conversaționale.

1. Formele auto-repetiției

Propunându-ne o abordare pragmatică a analizei traducerii, vom investiga, mai întâi, tehnici de redare impuse de reluarea unui element de către *locutor* în cadrul unei *intervenții* [*self-repetition; same-speaker repetition* (Norrick 1987: 246); „monological repetition” (Bazzanella 1996: ix)]. Vom viza, cu precădere, *reluări libere intenționate* ale unui cuvânt sau ale unei sintagme în cadrul unui enunț sau reluări ale unui enunț în cadrul aceleiași replici.

¹ Variantele analizate reprezintă textele în limba engleză ale pieselor *The Glass Menagerie* (Tennessee Williams, *Plays 1937 – 1955*, New York, The Library of America.2000) – TS1; *Orpheus Descending* (Tennessee Williams, *Plays 1957 – 1980*, New York, The Library of America.2000) – TS2; *Cat on a Hot Tin Roof* (Tennessee Williams, *Plays 1937 – 1955*, New York, The Library of America.2000) – TS3. Versiunile românești sunt textul Andei Boldur (TT2) și respectiv textul semnat de Mihnea Gheorghiu (TT2), cuprinse în volumul Tennessee Williams, *Teatru* (1978), și traducerea Antoanetei Ralian (TT3), inclusă în antologia Tennessee Williams (2010).

² Reluările, se înscriu între trăsăturile mimetice ale discursului oral creat, ele constituind, în fapt, fenomene specifice canalului discursiv oral (Bazzanella, 1996) și, în special, fenomene specifice conversației: “everyday face-to-face conversation thrives [...] on repetition. Conversationalists routinely repeat their own words and phrases [...]; in addition they echo the wording, rhythm, and entire utterances of their interlocutors” (Norrick, 1987: 245-246).

În multe astfel de secvențe, miza traducerii, din perspectiva unei redări fidele a *intenționalității* locutorului ficțional (dublate de intenția arhi-enunțătorului), este realizarea unui efect echivalent de *intensificare* (accentuare a unei stări afective sau a unei idei).

Remarcăm, în acest sens, că textele-sursă manifestă o predilecție pentru formele *repetiției imediate, totale, identice*. Textele-țintă echivalează *efectul amplificator* prin variate *strategii oblice*, traducerea directă constituind o soluție rar adoptată de traducătorii români:

- redare prin forme ale *repetiției sintactice (anaforă cumulativă)* și schimbare a termenului *repetiției lexicale*;

TS1	TT1
Amanda: My hopes and ambitions for you – just gone up the spout, just gone up the spout like that. Textul-sursă reia toate elementele expresiei familiar argotice <i>to go up the spout</i> (de la sensul propriu al termenului <i>spout</i> [DER: canal de scurgere, burlan], sensul figurat de „pierdut”, „distrus”, (CED: ruined, lost) < „dus pe apa sâmbetei” (traducerea noastră).	Planurile noastre, ambițiile mele pentru tine, toate s-au dus, toate! Găsind un echivalent al expresiei englezești în forma sintetică a verbului „a se duce” (soluția alternativă fiind expresia „s-au dus pe apa sâmbetei”), TT mută accentul tematic dar recuperează <i>efectul cumulativ</i> prin dubla reluare pronominală a subiectului multiplu (termenul <i>repetiției lexicale identice</i> devenind <i>proforma anaforică globalizantă</i> „toate”).

- reformulare sintactică a structurii repetate: redare prin *chiasm*;

TS2	TT2
Beulah: The poor old fellow, the Wop [...] burned alive...Uh-huh! Burned alive... TS marchează grafic efectul de amplificare: Williams semnalează prin litere cursive elementele de <i>variație prozodică</i> (accentuate prin intensitate crescută a vocii)	Bietul bătrân, bietul Macaronar [...] a ars de viu...o, oh...de viu a ars ... Elementul de accentuare <i>prozodic</i> este substituit, în mod relevant, de un procedeu stilistic (<i>trop sintactic</i>).

- transpunerea *repetiției lexicale* (reluare atât a formei cât și a conținutului) în forme ale *repetiției semantice*³ (forme ale *scrierii sinonimice*, manifestate prin reluare totală sau parțială a conținutului, cu schimbarea formei);

³ Numită *paraphrase* la Tannen (1989: 54) sau *semantic repetition* la Johnstone (1994: 15): „where what is reiterated is the idea or the concept of the original”. Ultimul concept înglobează în formele *repetiției* antonimele, hiponimele și hiperonimele.

TS2	TT2
Beulah: The whole nawth shore of the lake was a mass of flames, a regular mass of flames... [Repetiție amplificatoare, cu complinire – determinantul <i>regular</i>]	Țărml de nord al lacului era tot o vâlvătaie, o adevărată mare de flăcări... Primul element al structurii repetate în TS (<i>a mass of flames</i>) găsește un echivalent expresiv în termenul hiperbolizant „vâlvătaie”, în timp ce sintagma cu funcție de reluare amplificatoare este redată direct, la nivel sintactic, și prin dublă modulație, la nivel semantic: <i>a regular mass of flames – o adevărată mare de flăcări</i>. Prin sugestia metaforică (asociată nuanței hiperbolizante din termenul anterior <i>vâlvătaie</i>), soluția traductivă asigură efecte contextuale superioare originalului.
Pe de altă parte, repetiția lexicală (tip I de repetiție) poate apărea ca soluție traductivă la <i>auto-reluări semantice</i>, de tip sinonimic (tip II), cu rol de accentuare.	
Beulah: They rode out there [...] and set that place on fire! They burned the whole thing up... [Au dat foc; au ars totul]	Au venit aici călare [...] și au dat foc la tot! Au dat foc și a ars totul... Formele repetiției se impun ca soluție pertinentă pentru reconstituirea sensului „exhaustiv” construit, în TS, prin asocierea verbului frazal „to burn up” (a face scrum) cu sintagma nominală „the whole thing”.

- echivalențe ale modalizatorilor cu funcție de amplificare în *construcțiile repetitive cumulative (incremental repetition)*;

TS2	TT2
Beulah: We used to go there, <i>an'</i> court up a storm, ha, ha, just court up a —storm! [Repetiție amplificatoare, cu complinire – modalizatorul <i>just</i>]	Obişnuiam să mergem acolo și petreceam, he, he, cum mai petreceam! Traducătorul demonstrează o percepție corectă a valorii contextuale intensificatoare a adverbului <i>just</i> (doar), folosit aici ca marcă discursivă. Structura exclamativă cu rol emfatic din TT (<i>cum</i>) asigură, în mod similar cu TS, menținerea contactului și continuitate narativă.

În cazurile în care structurile repetitive cumulative sunt construite, în textul-sursă, pe o schemă de *reluare parțială*⁴ la nivelul unui grup nominal, traduceri tind să reducă substantivul englezesc la proforme (*not a single engine* – *nici măcar una*). Credem că acest tip de soluție ilustrează orientarea traducerii spre normele operaționale ale discursului-gază (*target-orientedness*), opțiunea traducătorului înclinând spre efecte de fluiditate în secvența tradusă (prin mijloace de *coeziune referențială*, substituite elementelor de *coeziune lexicală* din TS).

TS2	TT2
Beulah: Ha ha ha ha.... Not a fire engine, not a single engine , pulled out of a station that night in Two River County! [...]	Ha, ha, ha...și nici o mașină de pompieri, nici măcar una nu s-a mișcat de la locul ei în noaptea aceea în districtul Two River.
[Repetiție amplificatoare, cu complinire – determinantul <i>single</i>]	

În alte locuri ale textului, varianta de traducere *extinde / amplifică* formele autorepetiției imediate, parțiale sau totale, obținând efecte contextuale suplimentare. Relatările *auto-centrate* ale pitorescului personaj Beulah, sunt marcate, în varianta lui Mihnea Gheorghiu, de valori asertiv-expressive intensificate prin subtile inserții ale profrazei emfatice *da*.

TS2	TT2
Beulah: and those two met like you struck two stones together and made a fire, yes, a fire	Și când s-au întâlnit ei doi, fata cu el, a fost ca și cum ai fi lovit amnarul de cremene. Au luat foc, nu alta. Da, da, foc...
Beulah: And so I said, I said to Lady this morning before she left for Memphis to bring Jabe home, I said....	Și atunci i-am spus, da, i-am spus lui Lady azi dimineață, înainte de a pleca la Memphis ca să-l aducă acasă pe Jabe, i-am spus ...

Restructurarea sintactică (prin fragmentarea frazelor coordonate) și expansiunea intensificatoare se dovedesc soluții compensatorii eficiente și în intervențiile în care formele *auto-reluării* (*imediate, totale, modificate*) din textul-sursă realizează mișcări argumentative de contestare.

TS3	TT3
Big Papa: now you think you're just about to take over, you are not just about to take over a God damn thing [...]	acum îți bagi în cap c-ai să preiei tu totu'. Ei bine, vreau să-ți spun că n-ai să preiei nimic, nici măcar un pai. [...]

⁴ Numită și „repetition with variation” la Tannen (1989: 54) sau *non-exact repetition* la Johnstone (1994: 14).

În TS, reluarea totală, modificată prin marca negației, este realizată în cadrul aceleiași fraze coordonate, contestarea fiind amplificată prin determinantul expresiv din structura de complinire lexicală (<i>a God damn thing</i>)	Efectul adversativ este reformulat în TT prin inserția conectorului <i>ei bine</i> (cu rol de subliniere a opoziției de idei și atitudini), prin reluarea semantică a mărcilor negației (nimic, nici măcar) și prin simetria antitetică a complinirilor în structurile repetitive: <i>să preiei totu' – să preiei nimic.</i>

2. Formele hetero-repetiției

Reluarea de către interlocutor a unui element sau a mai multor elemente din intervenția locutorului este comună în dinamica interacțiunii verbale. Dimensiunea dialogică este sugerată de diversele denumiri atribuite fenomenului, în studiile de limbă engleză: „other-repetition”, „second-speaker repetition” (Norrick, 1987) sau „next-turn repetition”, „allo-repetition”, „dialogic repetition” (Bazzanella, 1996: ix).

Analiza contrastivă întreprinsă în aceste rânduri urmărește în ce măsură pot fi păstrate formele și funcțiile acestui *procedeu coeziv* în traducerea pseudo-dialogului teatral. Ne vom raporta, în consecință, la mecanisme cere țin, în esență, de caracterul secvențial și interactiv al dialogului, reflectând principii fundamentale de organizare a conversației (precum regulile accesului la cuvânt) și modele de *structurare preferențială* a acesteia.

În acest sens, repetiția de tip dialogal nu poate fi discutată în afara conceptului de *adiacență*. Considerate, în unele studii, drept unități minimale ale organizării conversaționale (Goffman, 1981), *perechile de adiacență* reprezintă secvențe de două enunțuri consecutive, produse de emițători diferiți, ordonate ca o succesiune de părți și structurate astfel încât prima parte reclamă cu necesitate o anumită parte a doua (Ionescu Ruxăndoiu, 1999: 50). *Reluări diafonice* se produc în toate perechile reprezentative pentru această clasă: întrebare-răspuns, salut-salut, ofertă sau invitație – acceptare / refuz, afirmație – acord / contestare (caz examinat în această lucrare, în cadrul subcapitolului dedicat actelor reprezentative) etc.

Pentru început, vom selecta drept secvențe ilustrative pentru obiectivele studiului nostru câteva tipuri repetitive în schimbul *întrebare-răspuns*. Folosind drept criteriu de selecție particularitățile textului-sursă, am constatat că formele *hetero-repetiției integrale* sau cele ale *hetero-repetiției parțiale* constituie frecvent soluții de redare pentru răspunsuri-sursă cu formă eliptică. Plecând de la structuri repetitive manifestate în textul-sursă, remarcăm că fenomenul se manifestă și în sens invers, astfel de strategii constituind opțiuni libere – relevante sau mai puțin relevante – ale traducătorilor, sau fiind impuse de resurse sistemice corelate cu date ale contextului verbal sau maxime conversaționale.

TS1	TT1
Laura: Where have you been all this time? Tom: I have been to the movies . Laura: All this time at the movies ?	Unde ai fost până acum? La cinema. Atâtea ceasuri la cinema ?
Secvență triadică cu hetero-repetiție la nivelul fiecărei perechi: întrebare parțială –	Opțiune liberă de redare a răspunsului [am fost la cinema] prin enunț eliptic, cu pierderi

răspuns (have been), răspuns – întrebare <i>ecou</i> (mișcare argumentativă de tip <i>polemic</i> : contestare indirectă).	stilistice la nivelul <i>simetriei dialogale</i> (trăsătură distinctivă a stilului lui Williams, concretizată aici, ca în multe alte secvențe, și în unitatea ritmică și metrică a replicilor).
TS3	TT3
Margaret: since it's so obvious what they're up to. Brick: What are they up to, Maggie? Margaret: Why, you know what they are up to! Brick: No, I don't know what they are up to! Margaret: I'll tell you what they're up to, boy of mine. They're up to cutting you off from your father's estate. Tranzacție cu <i>reluări multiple</i> (element repetat în cinci intervenții consecutive): afirmație – întrebare de <i>clarificare</i> – <i>pseudo-răspuns</i> (refuz implicit de a răspunde solicitării) – replică de <i>infirmare</i> (re-formulare indirectă a întrebării de clarificare) – <i>pre-secvență emfatică</i> și răspuns cu rol de <i>clarificare</i>.	Margaret: pentru că-i cu ochi și sprâncene ce urmăresc ei. Brick: Ce urmăresc, Maggie? Margaret: <u>Știi foarte bine</u>. Brick: <u>Nu, nu știu</u>. Margaret: Atunci am să-ți spun eu ce urmăresc, băiețuș. <u>Să-ți sufle</u> partea ta din moștenirea lui taică-tu... Opțiune funcțională de omitere a elementului repetitiv din trei intervenții, cu <i>pierderi</i> de efecte contextuale la nivelul mărcilor stilistice ale intensificării: textul-țintă atenuează nota obsesivă a <i>mișcării de incriminare</i> din discursul personajului Margaret și reduce forța contestării implicite din replicile lui Brick.

În sistemul sursă, *hetero-repetiția parțială* se manifestă frecvent (constituie un tipar sintactic) în perechea întrebare totală – răspuns scurt. Procedul se realizează prin reluarea în enunțul-răspuns a verbului auxiliar cu care a fost formulat enunțul interogativ adiacent. Soluțiile traductive variază de la la *reduceri* (Have you seen him? I have. – L-ai văzut? Da.) la *expansiuni*, adică redări prin construcții cu repetiție integrală modificată a predicatului (Will you tell her ? I will. – Îi vei spune? Da, îi voi spune).

TS3	TT3
Margaret: Now we know Big Daddy's dyin' of – <i>cancer</i>...[...] Brick: Do we? Margaret: Do we what? Brick: Know Big Daddy's dyin' of cancer? Margaret: Got the report today.	Margaret: acum când știm că Papa cel Mare o să moară de... cancer. .. [...] Brick: Știm? Margaret: Ce să știm? Brick: Că Papa cel Mare moare de cancer? Margaret: Azi a sosit rezultatul biopsiei.

Astfel de strategii sunt impuse de particularități ale discursului-țintă în formularea răspunsurilor afirmative sau negative scurte (reluarea parțială a unui element al predicatului – posibilă în cazul formelor verbale la timpuri compuse – producându-se rar în vorbirea curentă).

Tendința generală este, totuși, de păstrare a modelului repetitiv în schimburile și în tranzațiile la nivelul cărora reluarea se constituie în *mecanism proairectic* (înlănțuire specifică dialogului dramatic, care asigură progresul acțiunii în universul ficțional al piesei). Strategia de *segmentare* în perechi repetitive a *hetero-repetițiilor în lanț* este operată de Mihnea Gheorghiu în traducerea savuroaselor înfruntări dintre Dolly și Beulah din Prologul piesei *Orpheus Descending*.

TS2	TT2
Dolly: Well, I was surprised when I wint up myself! Beulah: You wint up you'self? Dolly: I did and so did you because I seen you, Beulah. Beulah: I never said that I didn't . Curiosity is a human instinct.	D: Să-ți spun drept, când <u>am urcat</u> am rămas surprinsă. B: Și tu te-ai dus sus? D: Da, m-am dus și ai fost și tu, pentru că te-am văzut Beulah. B: N-am spus nicidecum că nu am fost! Curiozitatea este un instinct al omului.

În *Menajeria de sticlă*, traducătoarea percepe corect folosirea ironică a heterorepetiției în răspunsuri formulate prin repetarea identică a întrebării, în prima parte a intervenției: prefațarea părții de răspuns care oferă informația nouă prin secvențe repetitive cu rol de confirmare mimează comportamentul de sprijin, conferind replicilor lui Tom *note zeflemitoare*, păstrate de traducere.

TS1	TT1
I hope that Mr O'Connor is not too good-looking . [Modalizatorul <i>deziderativ</i> formulează o întrebare indirectă] TOM: No, he's not too good-looking . He's covered with freckles and hasn't too much of a nose. AMANDA: He's not right-down homely , though? [structură <i>indirectă mixtă</i>] TOM: Not right-down homely . Just medium homely , I'd say. [reluare în enunțul negativ, de <i>infirmare</i> , și în	Sper că domnul O'Connor nu este prea frumos . [întrebare indirectă] Nu, nu este prea frumos . E plin de pistrui și are nasul cam cârn. Dar nici prea urât sper că nu e . [întrebare <i>indirectă</i> cu sintaxă afirmativă] Nu, nu e nici urât. E așa și așa . [reluare parțială în enunțul de <i>infirmare</i>]

enunțul cu rol de <i>precizare</i> a informației noi]	

Aplicarea acestor strategii se dovedește, însă, dificilă, în alte secvențe ale textului. Considerarea *nivelului presupozitional* în schimburi precum cel redat mai jos impune soluții mai subtile decât simpla reluare parțială a unor elemente din intervenția precedentă: în opinia noastră, un plus de relevanță ar fi fost conferit de traducerea elementului *position* prin „funcție” (*Ce funcție deține tânărul acesta la depozit?*). Justificarea este oferită de așteptările înalte ale Amandei – formulate în alte locuri ale textului – privind statutul socio-economic al unui eventual pretendent. Contrastul dintre acestea și realitatea meschină ar putea fi astfel reformulat, în textul-sursă, prin reluarea de tip *asteismus*: funcție – funcționar.

AMANDA: ...What is this young man's position at the warehouse?	A: Și ce fel de slujbă are tânărul acela la voi la depozit?
TOM [...]: This young man's position is that of a shipping clerk, Mother.	T: Tânărul acela este funcționar la expediție, mamă.

Mișcările argumentative de *contestare* sunt frecvent formulate prin diverse structuri de *reluare diafonică*: aserțiune pozitivă – aserțiune negativă, aserțiune – întrebare ecou sau afirmare – contestare – reafirmare. În secvențe complexe, care combină mai multe astfel de structuri, traducătoarea recurge inspirat la tehnicile explicitării prin expansiune: în locuri în care textul-sursă folosește exclusiv mijloace repetitive pentru a marca diverse mișcări argumentative, textul-țintă prezintă *elemente conversaționale suplimentare* (evidențiate prin litere aldine cursive) care facilitează decodarea *orientării ilocuționare*.

TS1	TT1
Scena înfruntării dintre Amanda și Laura, atunci când cea dintâi descoperă că fiica sa nu a frecventat cursurile Școlii Comerciale Rubicam: șirul contestărilor construite în jurul elementului repetitiv <i>walk</i> conturează refuzul mamei de a accepta infirmitatea fizică și incapacitatea Laurei de a se adapta social.	
Laura: I've just been going out walking. Amanda: That's not true. [act de contestare cu <i>referire anaforică</i>] Laura: It is. I just went walking. [act de contestare realizat prin <i>hetero-repetiție parțială</i> și <i>auto-reluare modificată</i>] Amanda: Walking? Walking? In winter? [...] Where did you walk to, Laura?	Mă duceam pur și simplu să mă plimb. Nu-i adevărat! [act de contestare cu <i>referire anaforică</i>] Ba da, mă plimbam, crede-mă! [act de contestare realizat prin <i>marcă pragmatică</i> (soluție pentru structura hetero-repetitivă), <i>auto-reluare modificată</i> și <i>marcă suplimentară</i> a valorii de contestare] Te plimbai? Te plimbai în plină iarnă? Și, pe unde te plimbai, mă rog?

[act de contestare prin întrebare ecou; întrebare parțială cu valoare expresivă]	[act de contestare prin <i>întrebare ecou</i> ; întrebare parțială cu mărci suplimentare de expresie a valorii de „neîncredere”].

În *Orpheus Descending*, formele repetiției diafonice construiesc secvențe memorabile de *susținere comunicativă* și de *sprijin fatic*, în dialogul dintre două personaje secundare, Beulah și Dolly. Asigurând cadrul acțiunii dramatice, „bârfa” acestora completează golurile informaționale din derularea scenică a evenimentelor sau asigură comentarii ale întâmplărilor din universul ficțional. Dinamica acestui schimb conversațional este asigurată de replici inițiative ale personajului Beulah, cadențate prin hetero-repetiție, de replici ale personajului Dolly. Replicilor afirmative de confirmare li se adaugă întrebări cu *funcție fatică de menținere a contactului*, încadrate în construcții repetitive. Reținând strategia conversațională și ritmul dialogului, traducătorul Mihnea Gheorghiu traduce astfel de secvențe cu minime pierderi de efecte contextuale.

TS2	TT2
Beulah: You know what I sometimes wonder ? Dolly: No. What do you wonder ? B: I wonder sometimes if Lady has any suspicion...	B: Știi tu ce mă întreb eu câteodată? [păstrare atentă a <i>simetriei deictice</i> din fraza originală prin opțiunea de a exprima subiectele pronominale] D: Nu, ce te întrebi ? B: Mă întreb uneori dacă Lady are vreo bănuială...
B: Then one of them-gits-cincer or has a – stroke or somethin’ ? – The other one – D: Hauls in the loot? [întrerupere justificată] B: That’s right, hauls in the loot!	B: Apoi, unul din ei să zicem că se îmbolnăvește de ceva subit [soluție <i>eufemistică</i> pentru <i>cincer / cancer</i>], sau are un atac de apoplexie sau ceva, ei? Celălalt... D: Celălalt se aruncă asupra prăzii? B. Da, se aruncă asupra prăzii!
Beulah: Jabe Torrance bought that woman. Dolly: Bought her? [întrebare ecou cu valoare expresivă: surpriza] Beulah: Yais, he bought her! He bought her and bought her cheap because she’d been thrown over ...	Beulah: Jabe Torrance a cumpărat-o pe femeia asta. Dolly: A cumpărat-o? Beulah: Da, a cumpărat-o! A luat-o chilipir , fiindcă rămăsese pe drumuri... [Opinăm că prin valoarea expresivă deosebită a modalizatorului „chilipir”, repetiția semantică <i>compensează</i> formele succesive ale auto-reluării din enunțul original]

Echivalențe remarcabile sunt reușite și în secvențele în care reluările în casacadă asigură *efecte comice*: reconfigurat în notele colorate ale discursului colocvial, „corul” modern prefățează acțiunea dramatică (recurenta temă a unei „morți anunțate”, amintind de conversații de fond similare din *Cat on a Hot Tin Roof*). În astfel de tranzații, formele autorepetiției sunt dublate de heterorepetiție, replica interlocutorului conferind intervenției inițiative valori intensificatoare suplimentare.

TS2 Beulah: That man will never come down those stairs again! Dolly: Never in this world, honey. Beulah: He has th' death sweat on him! Did you notice that death sweat on him? ... B: ...Dog and me are so worried. D: Pee Wee and me are worried sick about it. [hetero-repetiție amplificatoare prin complinire cu determinantul „sick”] Lady: About what? B: Jabe's operation in Memphis. Was it successful? D: Wasn't it successful? (..The women...close avidly about her, tense with morbid interest) Beulah: Somebody told us it had gone past the knife. Dolly: We do hope it ain't hopeless. Eva: We hope and pray it ain't hopeless. [hetero-repetiție amplificatoare, construcții pleonastice] (All their faces wear faint, unconscious smiles)	TT2 Niciodată omul ăsta nu va mai coborî acea scară. [efecte poetice suplimentare: hiperbaton] Da, niciodată în viață, scumpo. Avea sudoarea morții pe față, n-ai observat că avea sudoarea morții pe față? Dog și cu mine suntem foarte îngrijorați. Pee Wee și cu mine ne-am îmbolnăvit din pricina asta. [referire anaforică] Din care pricină? [compensare textuală a hetero-repetiției din enunțul anterior] Operația lui Jabe, la Memphis...A reușit? N-a reușit? (Femeile...se apropie cu priviri pline de o curiozitate morbidă.) Ne-a spus cineva că era prea târziu pentru cuțit. Noi tragem nădejde că situația nu este deznădăjuită. [simetrie lexicală păstrată] Sperăm și ne rugăm să nu fie desperată. [expresivitatea deviantă redată prin formă coruptă] (Toate au un zâmbet șters, inconștient, pe față.)

3. Concluzii

Observăm că, la nivelul *structurilor auto-repetitive*, variantele de traducere reușesc să realizeze efecte echivalente de *intensificare* a unor stări afective sau a unor idei prin variate *strategii oblice*: echivalențe între tipuri de realizare a repetiției (forme ale repetiției lexicale redade prin forme ale repetiției semantice sau ale repetiției sintactice), echivalențe ale modalizatorilor cu funcție de amplificare în construcții repetitive cumulative. În privința *hetero-repetițiilor*, tendința generală este de păstrare a modelului repetitiv în schimburile și în tranzațiile la nivelul cărora reluarea se constituie în mecanism proairectic asociat *procedurilor stilistice* (reluarea ironică, repetiția de tip antanaclază) sau *mișcărilor conversaționale* (reluarea cu funcție de contestare sau de reafirmare a unui conținut contestat, sau repetiția cu rol de confirmare, de ranforsare și de sprijin fatic). Reținând strategiile conversaționale și ritmul dialogului, traducătorii redau astfel de secvențe cu minime pierderi de efecte contextuale prin redare fidelă a structurilor repetiției diafonice și ocazionale expansiuni ale enunțurilor prin particule pragmatice care facilitează decodarea orientării ilocuționare. Opțiunile traducătorilor de a omite elementul repetitiv în anumite perechi de adiacență sunt justificate uneori de diferențe sistemice (cazul reluării parțiale a predicatului în formularea răspunsurilor afirmative sau negative scurte). În alte instanțe, lipsa de percepție a funcției stilistice a procedurii sau opțiunea liberă de a omite fenomenul rezultă în pierderi de efecte contextuale la nivelul mărcilor intensificării (spre exemplu, acte de contestare sau mișcări de incriminare atenuate).

Analiza întreprinsă arată că traducerile de dialog dramatic pot reda impresia de „autentic conversațional”, recurgând la aceleași sau la alte tipuri de strategii și proceduri caracteristice schimburilor verbale curente, construind, astfel, un discurs cu un tip de coerență sintactico-semantico-pragmatică similară cu a originalului.

Bibliografie:

- Bazzanella, C. (ed.), 1996. *Repetition in Dialogue*. Tübingen, Niemeyer.
- Goffman, E., 1981. *Forms of Talk*, Philadelphia, University of Pennsylvania Press.
- Ionescu Ruxăndoiu, Liliana, 1999. *Conversația. Structuri și strategii. Sugestii pentru o pragmatică a românei vorbite*, Ediția a II-a, București, Editura ALL.
- Johnstone, B., 1994. “Repetition in discourse: a dialogue”, în Johnstone, B. (ed.) *Repetition in Discourse. Interdisciplinary Perspectives*, vol. 1. Norwood (NJ): Ablex Publishing Corporation, 1-22.
- Norrick, N. N. 1987. “Functions of repetition in conversation”, în *Text*, 7/3, pp. 245-64.
- Tannen, D. 1989. *Talking Voices: Repetition, Dialogue, and Imagery in Conversational Discourse*. New York, Cambridge University Press.

Corpus de studiu :

- Williams, Tennessee, 1978. *Teatru*, Bucuresti, Editura Univers.
- Williams, Tennessee, 2000. *Plays 1937 – 1955*, New York, The Library of America.
- Williams, Tennessee, 2000. *Plays 1957 – 1980*, New York, The Library of America.
- Williams, Tennessee, 2010. *Un tramvai numit Dorință*, trad. Antoaneta Ralian, București: Art.

*** *Teatrul american contemporan, 1968*. Editura pentru literatură universală, București.

ACKNOWLEDGMENT: This paper was supported by the project „Sustainable performance in doctoral and post-doctoral research PERFORM” - Contract no.POSDRU/159/1.5/S/138963, project co-funded from European Social Fund through Sectorial Operational Program Human Resources 2007-2013.